

АНАЛИЗ НА ПРОИЗВОДСТВОТО НА ДЪРВЕСИНА ОТ ДГФ ПРЕЗ 2003 ГОД. ПО НАЧИНИ НА ПОЛЗВАНЕ И ВИДОВЕ ПРОЦЕДУРИ

Любчо Тричков
Национално управление по горите
Ваня Хаджиева
Лесотехнически университет - София

Направен е анализ на производството и реализацията на дървесината през 2003 година от Държавния горски фонд (ДГФ), общо за страната и по основните нормативно определени начини на ползване. Изведени са съответните изводи и заключения и са очертани конкретни препоръки.

Ключови думи: ползване на дървесина, производство и реализация на дървесина, нормативно определени начини на ползване, приходи от реализация на дървесина

Key words: Forest use, timber harvest and realization, legislatively regulated forest use methods, timber realization incomes, stumpage sales, temporary timber yard sells;

Въведение

Българската гора е национално богатство и опазването ѝ трябва да е грижа на целия народ. Основната отговорност за нейното съхранение и за устойчивото и многофункционалното ѝ стопанисване е в ръцете на пряко заетите с управлението, стопанисването и ползването специалисти. За осъществяването на това е необходимо обаче, сравнително устойчиво и стабилно управление на страната като цяло, за един относително по-дълъг период от време, каквото през последните петнадесет години липсваше. Независимо от това, РБългария предстои да бъде приета в ЕС през 2007 година и горския сектор също ще трябва да се преустрои и да поеме по пътя на развитите европейски държави.

Необходимост и цел на анализа

На настоящия етап производството и реализацията на дървесина от Държавния горски фонд осигурява около и над 75% от средствата на НУГ за развитието на горския сектор. Състоянието на икономиката на страната ни като цяло, предопределя икономическата ѝ функция като особено важна. Има цели региони в които основния поминък на населението, в т.ч и като трудова заетост, се осигурява от горско стопанската дейност. Ето защо статистиката и анализите на производството и реализацията на дървесина, както периодичните, така и системно-текущите, са от изключителна важност.

От друга страна, признанието на факта, че РБългария е страна с функционираща пазарна икономика, изисква планирането на ползването на дървесина и на дърводобива да става на пазарен принцип, още при проектиране на мероприятията в лесоустройствените проекти (ЛУП) и да продължи при комплектоване на годишния лесосечен фонд.

Структурата на предвидената за добив дървесина, освен на предвижданията на ЛУП, подчинени на лесовъдски и стопанско-организационен принцип, трябва да се подчинява и на реалното търсене на пазара, т.е. на вътрешното потребление и на износа на дървесина. Освен това е необходимо да се търсят най-подходящите начини за ползване на дървесината от ДГФ, които успоредно с правилното определяне на най-добрата цена за дадена категория дървесина или сортимент, да осигурят максималните приходи за горския сектор, което ще позволи относителния дял на инвестираните обратно в българската гора средства да е значително по-голям.

Целта на настоящата разработка е въз основа на кратък анализ на предвижданията по ЛУП, разчетите и отчетите за производството и реализацията на обла дървесина от Държавния горски фонд / ДГФ /, общо и по нормативно регламентирани начини за ползване на дървесината през 2003 г. да се направят съответните изводи и препоръки за положителните и отрицателните им страни.

Изложение

Механизмът на ползване на дървесина от горите в РБългария е нормативно определен и регламентиран в редица закони и подзаконови нормативни документи. С приемането в края на 1997 г. на двата основни закона – Закон за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд (25.11.1997 г.) и Закон за горите (29.12.1997 г.) стартира структурната реформа в горското стопанство. Свързаната с нея подзаконова нормативна уредба включва съответните правилници, наредби, инструкции и тарифи.

В момента има около 1500 фирми и ЕТ, занимаващи се с ползване на дървесина от горския фонд на РБългария, от които около 500 са регис-

трираните в публичния регистър на НУГ, участват в процедури и имат реалните права да осъществяват ползване и дърводобив.

Нормативни актове, засягащи правата за ползване на дървесина и дърводобив

Действащата в момента нормативна база, уреждаща и пряко свързана с ползването на дървесина от горския фонд на Р България включва:

Закон за горите - обн., ДВ бр.125/29.12.1997г., изм. и доп., бр. 79/10.07.98 г., бр. 133/11.11.98 г., бр.26/23.03.99 г., бр.29/07.04.2000г., бр. 78/26.09.2000 г., бр. 77/09.08.2002г., бр.79/16.08.2002 г., бр. 99/22.10.2002г., бр.16/18.02.2003г., бр.107/9.12.2003 г.

Със Закона за горите се уреждат отношенията свързани със собствеността и стопанисването на горите, в т.ч управлението и възпроизводството им, ползването от тях и опазването им. Конкретно ползването на дървесина от горите и земите в горския фонд е уредено в глава IV от Закона. От чл. 53 до чл. 62 са посочени общите положения, касаещи ползването на дървесина от горския фонд, начините по които се извършва то и някои по-детайлни постановки.

Ползването от горите и земите от горския фонд по смисъла на закона представлява добивът на дървесина и/или странични ползвания, както и разпореждането с тях.

Ползването на дървесина от гори и земи от държавния горски фонд се осъществява по един от следните начини:

1. по такси на корен;
2. чрез възлагане на добива и продажба на добитата дървесина от склад;
3. чрез търг, конкурс или преговори за предоставяне на сечища;
4. чрез търг, конкурс или преговори за предоставяне изпълнението на дейностите, предвидени в лесоустройствените проекти за цели лесничейства или за части от тях;
5. чрез концесия;
6. от държавните лесничейства, които самостоятелно организират и изпълняват дейностите по добив и транспортиране.

Ползването от горите и земите от горския фонд - общинска собственост, се осъществява по начините, посочени по-горе, след решение на общинския съвет.

Физически и юридически лица - собственици на гори, се разпореждат с дървесината и продуктите, добити от имотите им, при спазване изискванията на закона.

Концесия върху гори - държавна или общинс-

ка собственост, се предоставя по реда на Закона за концесиите, съответно на Закона за общинската собственост, при спазване на изискванията на лесоустройствените проекти, като се допуска ползване на дървесина само в насаждения, в които е предвидено по лесоустройствен проект извеждане на възобновителни сечи с последващо изкуствено или издънково възобновяване.

Съгласно чл. 57 ал.1 ползването на дървесина от горите, независимо от тяхната собственост се извършва съгласно лесоустройствените проекти, планове и програми. Условието и редът за ползване на дървесина от държавния и общинския горски фонд, както и редът за продажба на дървесината, добита по реда на чл. 53, ал. 2, т. 2 и 6, се определят с правилника за прилагане на закона.

В случаите, когато държавното лесничейство възлага изпълнението на всички мероприятия и дейности, предвидени в лесоустройствените проекти, възлагането се извършва за срок не по-дълъг от срока на действие на проекта.

В процедурите за предоставяне на ползването по реда на чл. 53, ал. 2, т. 2, 3 и 4 могат да участват търговци, регистрирани в публичен регистър в Националното управление по горите.

От чл. 58 до чл.60 са регламентирани основните правила, относно технологията, условията, сроковете, контрола и необходимата документацията за извършване на ползване на дървесина от горския фонд.

Сроковете за сеч и извоз на дървесина от държавните и общинските гори се определят със съответното позволително. Общият срок за сеч и извоз за едно насаждение от държавните и общинските гори не може да е по-дълъг от 18 месеца.

Когато поради обективни причини сечта и извозът на дървесина от държавните и общинските гори не могат да приключат до края на календарната година, срокът за сеч и извоз може да се удължи през следващата календарна година.

Създаден е нов Раздел V - "Износ и внос", чл.68а, 68б и 68в, в който е разписан външно-търговския режим за обли дървени материали и диворастящи гъби, както и реда за разрешаване или регистрация на външно-търговските сделки с тези сортименти и продукти.

Като непълнота в действащия закон за горите, може да се отбележи липсата на регламент за търговия с дървени материали, което е известен недостатък, имайки се в предвид факта, че в условията на пазарна икономика на държавните лесничейства, все повече ще се налага да извършват разнообразни сделки с произведените от тях обли, а впоследствие и преработени дървени материали.

Закон за лова и опазване на дивеча - обн., ДВ, бр. 78 от 26.09.2000 г., изм., бр. 26 от 20.03.2001г., бр. 77 от 9.08.2002 г., изм. и доп., бр. 79 от 16.08.2002 г. Законът урежда отношенията, свързани със собствеността, опазването и стопанисването на дивеча, организацията на ловното стопанство, правото на лов и търговията с дивеч и дивечови продукти. Създадени са 39 държавни дивечовъдни станции като юридически лица със статут на държавни предприятия по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон, на които един от основните предмети на дейност е ползване от горите от държавния горски фонд за съхраняване качествата на биотопите и подобряване на дивечовите местообитанията. Дървесината от горите - собственост на държавата, намиращи се в териториалния обхват на съответните държавните дивечовъдни станции се ползува от тях срещу заплащане на процент от продажната цена, определен с тарифа. Към настоящият момент, все още липсва публикувана такава тарифа и правото на ползване от държавните дивечовъдни станции се определя по Постановление № 266 на МС за тарифните такси на облите дървени материали на корен;

Правилник за прилагане на Закона за горите - приет с ПМС №80/06.04.1998 г., обн. ДВ бр.41/10.04.98 г., изм. и доп. бр.74/30.07.2002 г., доп.бр.79/16.08.2002 г., изм. и доп.бр.101/18.11.2003 г. В последните две изменения и допълнения на Правилника за прилагане на Закона за горите се определят и прецизират начините, реда и условията при които се извършва ползването на дървесина от горите и земите от горския фонд.

В чл. 80 ал. 2 са потвърдени шестте начина за възмездно ползване на дървесина, определени със закона.

В чл. 80 ал. 2 т.2 и 6 е дадена възможност на Държавните лесничейства (ДЛ) да възлагат или сами да изпълняват дейностите по дърводобива и транспортирането на дървесината. Това дава възможности на ДЛ да организират продажби на дървесина на временен склад или предварителна продажба на прогнозни количества, чрез търгове или пряко договаряне.

Планирането на ползването на дървесина включва ежегодния подбор на подлежащите за сеч насаждения и определяне обема на годишното ползване, като годишния план се изготвя по видове сечи, видове гори и дървесни видове(чл. 86).

След одобряване на годишния план и/или план-извлечението се извършва маркирането на дърветата за сеч, като реда, условията, документацията и контрола по маркирането са регламентирани в чл.87. Тук накратко са регламентирани и реда, условията сроковете за комплектоване на го-

дишния лесосечен фонд.

В чл.чл. 87а, 87б, 87в, 87г, 87д, 87е, 87ж 87з в детайли са описани реда за провеждане на търгове с тайно и явно наддаване за отдаване правото на ползване на дървесина в стоящо състояние, условията на които трябва да отговорят кандидатите за участие в процедурите, начина на провеждането им, както и оценяването на офертите.

Случаите в които се провеждат конкурси за отдаване правото на ползване на дървесина на корен в стоящо състояние, както и условията и реда за провеждането им са посочени в чл.87в ал.4 и в чл.87и, а тези за процедурата преговори с потенциален ползвател в чл.87в ал.5 и чл.87л.

В процедурите за определяне на ползвател на дървесина от горския фонд, могат да участвуват търговци, които имат сключен трудов договор най-малко с едно лице, притежаващо лиценз за упражняване на частна лесовъдска практика по конкретната дейност или са лицензирани по реда на Наредба №31 за реда и критериите за регистрация за упражняване на частна лесовъдска практика и за извършване на дейности в горския фонд.

Начините, реда и условията при които се продава дървесина в лежачо състояние, добита и извозена до временен склад или предстояща за добиване от ДЛ или ДДивС са определени в чл. 87п, 87р, 87с и 87т. Продажбите се извършват по отделни сортименти, групирани в пакет или за цялото количество, чрез търг с явно наддаване от временен склад или чрез пряко договаряне по цени определени с методика, утвърдена от Началника на НУГ. Освен това е регламентирана възможността за предварителна продажба на прогнозни количества, както и за продажби от временен склад. Предварителната продажба е особено необходима в случаите когато: ще се добиват сортименти, които сравнително бързо се похабяват, престоявайки на склад; липсват подходящи и достатъчни по площ места, където да се разположат временните складове и др.

В чл. 87ф са описани случаите, когато Държавните лесничейства имат възможността да предлагат и отдават изпълнението на дейностите предвидени в лесоустройствените им проекти, в т.ч и ползването на дървесина за целите лесничейства или части от тях.

Регламентирани са и реда, условията и начина при които местното население може да ползва дървесина от ДГФ за лични нужди по такса на корен – чл.чл.88-89.

Начина, реда, условията, документите и контрола по сечта, извоза, транспортирането на дървесината и освидетелстване на сечищата са регламентирани от чл.92 до чл.97 от ППЗГ.

Действащата в момента нормативна уредба, непряко свързана с ползването на дървесина от горския фонд на Р България и отнасяща се до регистрация на физическите лица и търговците, контрола, дисциплината и други елементи на ползването, включва:

Наредба № 31 за реда и критериите за регистрация за упражняване на частна лесовъдска практика и за извършване на дейности в горския фонд – ДВ, бр. 76/29.08.2003 г. С тази Наредба се уреждат условията и редът за издаване, вписване, подновяване и отнемане на лиценз за упражняване на частна лесовъдска практика във всички гори и земи от горския фонд. Фирмите – търговците, които участвуват в процедурите за ползване на дървесина в горите, за осъществяване на дейности по възпроизводството и лесоустройството им са задължени да имат сключен трудов договор най-малко с едно лице притежаващо лиценз по дейностите, съответно: "Организация на добив на дървесина и изработване на транспортно-технологични проекти, планове и схеми за ползвания от гори и земи от горския фонд и изготвяне на съпровождащите тази дейност документи или "Събиране и добив на семена, производство на фиданки и други репродуктивни материали от горско-дървесни и храстови видове, създаване на горски култури и изготвяне на съпровождащите тези дейности отчетни документи", а за дейността "Устройство на земите и горите - държавна и общинска собственост", броят на наетите от съответния търговец лица, регистрирани в публичния регистър за упражняване на частна лесовъдска практика, не може да бъде по-малко от трима души.

Наредба за определяне на базисни цени, цени за изключване на площи и учредяване на право на ползване и сервитути върху гори и земи от горския фонд – ДВ, бр. 101/18.11.2003 г. С тази Наредба се определят редът, условията и начинът за парична оценка на всички гори и земите от горския фонд, в т.ч базисните цени при сделки с горски имоти, както и на отделни стоящи дървета, цените за изключване, стойността на щетите нанесени върху тях и др. В детайли са определени начините за оценка на земите и на насажденията и съответната нормативно-справочна база.

Инструкция № 17 за контролната служба в горите и горската стража - ДВ, 76/27.08.1999 г., изм. и доп., бр. 62 от 13.07.2001 г., бр. 17 от 21.02.2003 г. С тази Наредба се урежда редът по които се осъществява контрола в горите и структурата, организацията, функциите и др. на горската стража. В детайли от чл. 9 до чл. 31 са описани начините и изискуемите документи при осъществяване на контрола върху сечта, извозването

и транспортирането на дървесина в горите, както и при преработката и продажбата ѝ.

Постановление № 266 на МС за приемане на тарифи за таксите, които се внасят в бюджета на Министерството на земеделието и горите - обн. ДВ, бр. 146/11.12.1998 г. (Загл. изм. - ДВ, бр. 101 от 2001 г.), изм., бр. 56 от 22.06.1999 г., изм. и доп., бр. 46 от 6.06.2000 г., бр. 101 от 23.11.2001 г., бр. 46 от 07.05.2002 г. С това постановление се приемат тарифите за таксите за: изключени или предоставени за ползване площи от Държавния горски фонд (ДГФ), добитите от ДГФ обли дървени материали, дърва за горене и вършина, страничните ползвания и страничните горски продукти, административни и технически услуги и др., които се внасят в бюджета на Министерството на земеделието и горите.

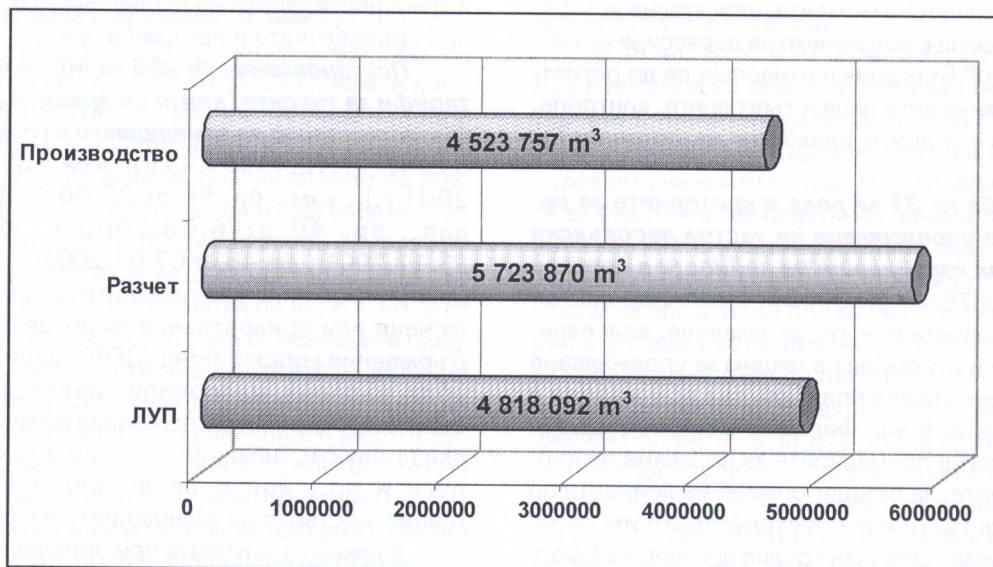
В някои от случаите при определяне на началните цени за процедури по отдаване правото на ползване на дървесина (търгове, конкурси и др.) от ДГФ се използват тарифните такси на корен за облите дървени материали, определени с горното постановление и промените по него.

Анализ на производството и реализацията на дървесина от ДГФ, общо и по нормативно регламентираните начини на ползване

Производството на дървесина от ДГФ през 2003 г. бележи сериозен ръст спрямо предходните години. Предвижданията за дърводобив по ЛУП в периода 2000-2003 г. намаляват от 5 105 421 m³ на 4 818 092 m³. Реално произведените количества дървесина показват ясно изразена тенденция на нарастване с 54,6% от 2001 г. към 2003 г., съответно от 2 926 580 m³ до 4 523 757 m³. Този ръст се дължи, както на увеличаване на промишления дърводобив, съответно с 60,4% - от 2 117 339 m³ за 2001 г. на 3 395 815 m³ за 2003 г., така и на местното население с 38,9% - от 809 241 m³ за 2001 г. на 1 124 411 m³ за 2003 г.

От друга страна, процента на произведената дървесина през 2002 г., спрямо предвиждането на ЛУП е 71%, а през 2003 г. – 88%. В абсолютни цифри, количество дървесина произведено през 2003 г. е с 1 040 307 m³ в повече от това произведено през 2002 г.

Конкретно през 2003 г. (фиг. 1) разчетените количества за производство и реализация на дървесина, заедно с преходните обекти от 2002 г. и текущата комплектовка през годината възлизат на 5 723 870 m³ за 93 963 227 лв. Реално произведеното през годината количество е 4 523 757 m³ за 78 118 993 лв, което представлява изпълнение на разчетите в размер на 79% в количествено и 83% в стойностно изражение.

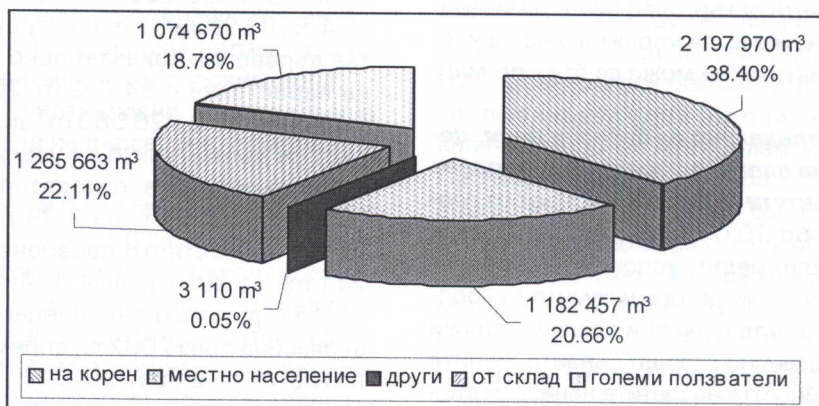

Фиг. 1. Предвиждания по ЛУП, разчет и отчет за производството и реализацията на дървесина от Държавния горски фонд(ДГФ) за 2003 г.

Ръстът на произведената и реализирана през 2003 г. дървесина се дължи, от една страна на направените подобрения на нормативната уредба, отнасящи се до ползването, а от друга страна на положените сериозни усилия от страна на държавната администрация, в лицето на НУГ и неговите органи и подразделения за изпълнение на предвидените за добив количества дървесина от ДГФ и осигу-

ряване на съответните постъпления.

Интерес представлява анализа на разчетени и добити количества дървесина през 2003 г. по нормативно регламентирани начини на ползване. На фигура 2 е дадено разпределението на разчетените количества дървесина по основните начини на ползване.

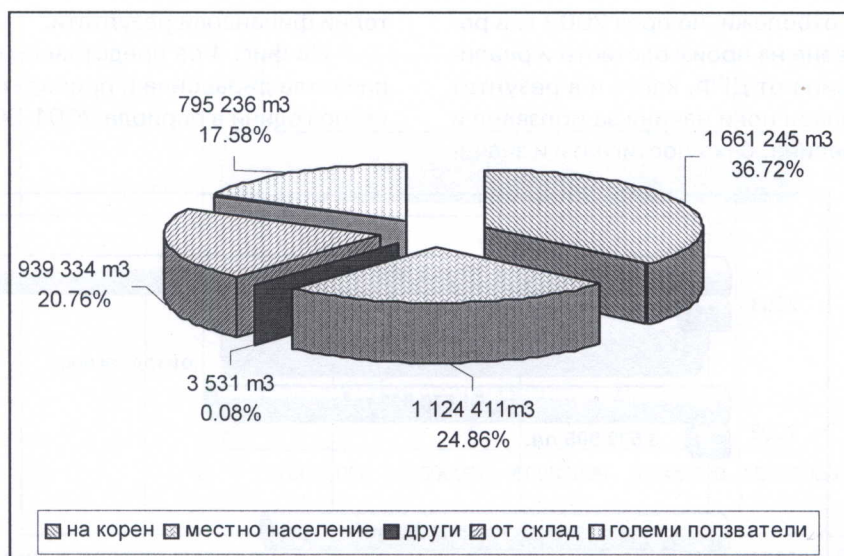

Фиг. 2. Разчет на производството и реализацията на дървесина от ДГФ за 2003 г. по основни начини на ползване

В разчета доминират продажбите на дървесина на корен, съответно: от промишления дърводобив – продажби на сечища – 2 197 970 m³, представляващи 38,4% от общия разчетен лесосечен фонд от ДГФ и продажбите на големите дървопреработватели – 1 074 670 m³ или 18,78%, както и продажбите на дървесината по тарифни такси на корен за местното население – 1 182 457 m³ или 20,66%. Разчета за продажбите на сортименти от

склад, в т.ч предварителните продажби на прогнозни количества възлизат на 1 265 663 m³ или 22,11% от общия разчетен лесосечен фонд(плюс 3 110 куб.м разчетени за дърводобив в повече, но непредвидени за продажба до края на годината).

На фигура 3 по-долу е показано разпределението на добитите количества дървесина през годината. Отчетени са следните продажби на дървесината на корен: от промишления дърводобив –

Фиг. 3. Отчет на производството и реализацията на дървесина от ДГФ за 2003 г. по основни начини на ползване

продажби на сечища – 1 661 245 m³, представляващи 36,72% от общото добито количество дървесина от ДГФ и продажби на големите дървопреработватели – 795 236 m³ или 17,58% от общия дърводобив, както и продажбите по тарифна такса на корен за местното население – 1 124 411 m³, съответно 24,86%.

Продадените сортименти от склад, в т.ч предварителните продажби на прогнозни количества, възлизат на 939 334 m³ или 20,78% от общото добито количество дървесина от ДГФ. Задължително трябва да бъде отбелязано, че е възложена услугата дърводобив на 979 381 m³ и разликата в размер на 40 047 m³ отразява количества дървесина, които или са били в процес на добиване към края на годината или са били добити и извозени на склад, но не са продадени в рамките на календарната година.

В категорията "други" са отнесени 3 531 m³ (0,08%) конфискувани, изоставени и други материали, които са били продадени през годината.

Един по-внимателен анализ на изпълнението на разчетите по начини на ползване показва, че при общ процент на добитите количества, спрямо разчетените в размер на 79%, единствено относителният дял на отчетените количества за местно население по тарифни такси на корен бележи ръст и достига почти една четвърт (24,86%) от общото добито количество дървесина от ДГФ. От друга страна при промишления дърводобив най-голям е дялът на продажбите на сечища (на корен), при разчет в размер на 38,4% от общия разчетен лесосечен фонд, отчета възлиза на 36,72% от общото добито количество дървесина.

Преференциите, които държавата дава на го-

лемите дървопреработвателни предприятия с годишен обем на преработваната от тях технологична дървесина над 50 000 m³ е формиране на обекти от иглолистна и широколистна дървесина с подходяща сортиментна структура, организирани на процедурата "преговори с потенциален ползвател" в НУГ и подписване на съответни рамкови договори за продажба на дървесината на корен. Ако при промишления дърводобив, към разчетените и реално добитите количества дървесина при продажбите на сечища, бъдат прибавени и продажбите на корен на големите дървопреработватели, процентът на разчетените количества за продажби на корен ще възлезат на 57,18% от общия разчетен лесосечен фонд, а реално продадените количества на корен – на 54,30% от общото добито количество дървесина.

От краткият количествен анализ на планираните и произведените количества дървесина от ДГФ през 2003 г., може да се направи заключението, че доминират продажбите на дървесина на корен, в т.ч на сечища, на големи дървопреработватели и на местното население по тарифна такса на корен, които сумарно възлизат на 3 580 892 m³ или 79,16% от общото добито количество.

Очевидно е, че при тези начини на отдаване на правото на ползване, особено при предоставяне на дървесината на местното население по тарифни такси на корен (социална политика) и на големите дървопреработватели (структуроопределящи предприятия в отрасъла), в повечето случаи продажби при определените начални цени, не могат да се очакват достатъчно приходи в горския сектор, така необходими за инвестиции в строеж и поддръжка на горски пътища, лесокултурни дейности и др.

Трябва да се отбележи, че през 2003 г. в резултат на увеличаване на производството и реализацията на дървесина от ДГФ, както и в резултат на прилагане на някои нови начини за ползване и продажби на дървесина, бяха постигнати и значи-

телни финансови резултати.

На фиг. 4 са представени произведените количества дървесина и приходите от реализацията им по години в периода 2001-2003 г.

Фиг. 4. Производство и приходи от реализация на дървесина от ДГФ за периода 2001-2003 г.

Независимо, че на настоящия етап на разработката няма да бъдат анализирани структурата на добитите и реализирани количества по начини на ползване и реализация, цифрите сами по себе си говорят за определен ръст в приходите, дължащ се предимно на увеличеното количество реализирана дървесина.

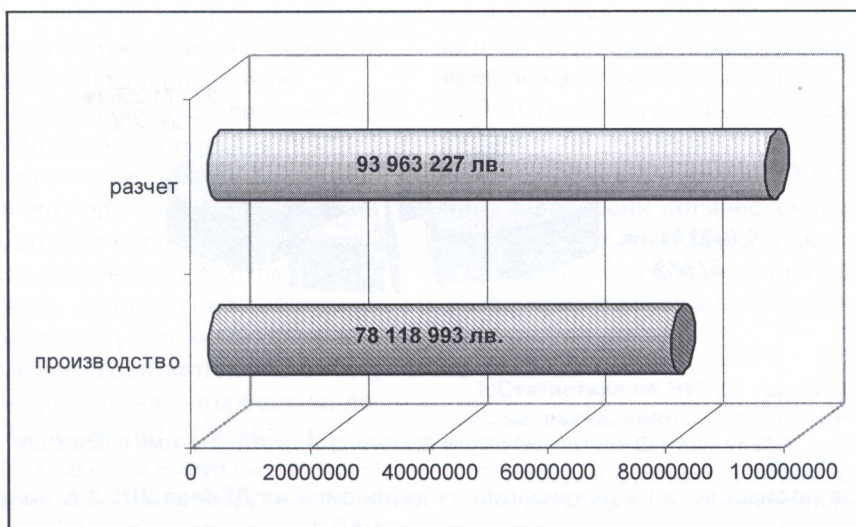
Ако приемем, че структурата на добиваната дървесина за разглеждания тригодишен период е сходна, като относителен показател за увеличаване на приходите, може да се вземе и нарастването на единичната цена на обезличен кубически метър дървесина, съответно: 16,62 лв./m³ за 2001 г., 15,55 лв./m³ за 2002 г. и 17,27 лв./m³ за 2003 г. Това нарастване за 2003 г. се дължи от една страна на увеличаване на цените на дървата за огрев, чиито относителен дял в общия размер на добитата дървесина през годината е сравнително голям, а от друга страна на реализираните на процедури количества дървесина от временен склад или от предварителна продажба.

Както беше отбелязано, при количествения анализ по-горе, при нарастване на произведените и реализирани количества дървесина от 2001 към 2003 г. с 54,6%, нарастването на приходите от продажби на дървесина за същия период вече е с 60,58% и докато в периода 2001-2002 г. това нарастване е едва 12%, в периода 2002-2003 г. то вече е 43,15%.

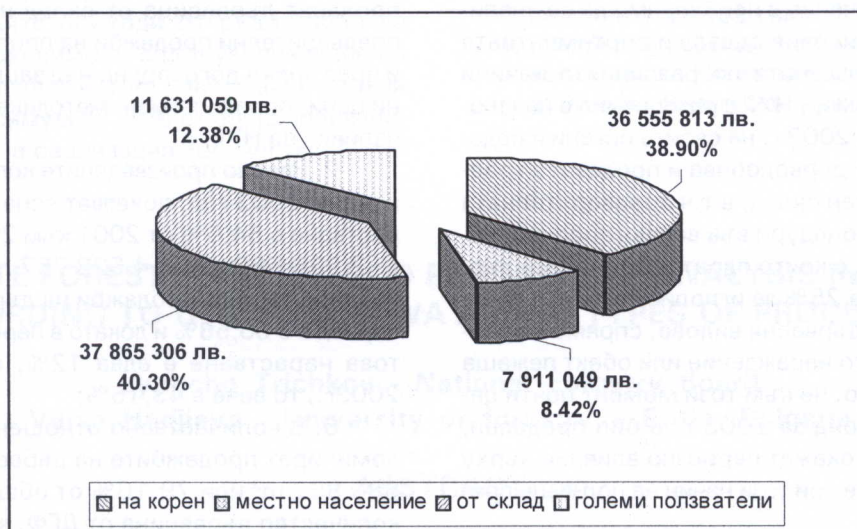
При анализа на разчетените и произведени и реализирани количества дървесина през 2003 г., беше посочено, че при разчетени приходи в размер на 93 963 227 лв., реално са реализирани приходи в размер на 78 118 993 лв., т.е. налице е изпълнение на планираните приходи в размер на 83% (фиг. 5).

Интерес представлява анализа на планираните и действително реализираните приходи през 2003 г., по нормативно регламентирани начини на ползване. На фиг. 6 е дадено разпределението на разчетените приходи по основните начини на ползване.

В разчета са заложили най-много приходи от продажби на сортименти от склад, в т.ч. предварителните продажби на прогнозни количества – 37 865 306 лв. нетни приходи (освободени от разходите за дърводобив), което представлява 40,3% от общо разчетените приходи от реализация на дървесина от ДГФ. Следват разчетените приходи от продажби на корен (сечища) чрез търг, конкурс или преговори, съответно 36 555 813 лв., представляващи 38,90% и продажбите на технологична дървесина на големите дървопреработватели, съответно 11 631 059 лв., представляващи 12,38%. Най-нисък разчет е заложен за приходите от предоставяне на дървесина за местното население по тарифна такса на корен, съответно- 7 911 049 лв.,

Фиг. 5. Разчетени и реално постъпили приходи от реализация на дървесина от ДГФ за 2003 г.

Фиг. 6. Разчет на производство и реализация на дървесина от ДГФ за 2003 г. по основни начини на ползване

представляващи 8,42% от общо разчетените приходи от реализация на дървесината от ДГФ.

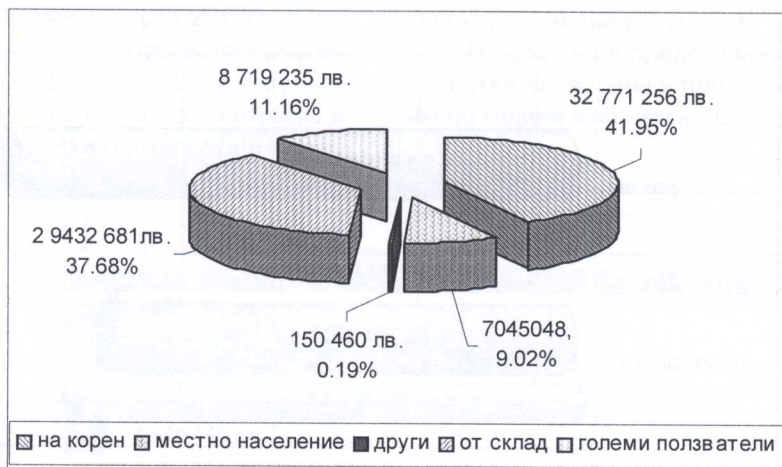
На фиг. 7 са показани реалните приходи от добитите и реализирани количества дървесина по основните начини на ползване.

От продажбите на корен (сечища) чрез търг, конкурс или преговори са реализирани 32 771 256лв. или 41,95% от общите приходи от продажби на дървесина, следват постъпленията от продажби на сортименти от временен склад, в т.ч продажбите на прогнозни количества дървесина – 29 432 681 лв., съответно 37,68% и продажбите на технологична дървесина на големите дървопреработватели - 8 719 235 лв., съответно 11,16% от общите приходи. Най-ниски приходи са реализирани от предоставянето на дървесината на местното

население по тарифни такси на корен – 7 045 048лв., съответно 9,02% от общите приходи от реализацията на дървесината.

По-внимателният анализ на реалните постъпления по начини на ползване показва, че при общ процент на изпълнение на планираните приходи в размер на 83,14%, най-близки спрямо разчетените приходи са тези от продажбите на корен(сечища) чрез процедури. Независимо от това обаче, най-значим към приходната част остава делът на приходите от продажби на сортименти от склад или предварителни продажби, при които единичната нетна цена на обезличен кубически метър дървесина възлиза на 31,33 лв., при 19,73 лв./m³ при продажбите на дървесината на корен(сечища) чрез процедури.

Фиг. 7. Отчет за производство и реализация на дървесина от ДГФ за 2003 г. по основни начини на ползване

За да бъде изведено обаче по-ясно и по-стойностно заключение е необходимо да се анализират в детайли видовия състав и сортиментната структура на ползваната по различните начини дървесина. Например, НУГ е разпоредил в началото на м. октомври 2003 г. на своите органи и подразделения да възлагат дърводобива и продават дървесината от временен склад, в т.ч. предварителната продажба чрез процедури във всички високостъблени насаждения, в които едрата строителна дървесина надвишава 25% за иглолистните и 20% за широколистните дървесни видове, спрямо маркираната в отделното насаждение или обект лежача маса. Независимо, че към този момент почти целия лесосечен фонд за 2003 г. е бил продаден, тези указания ще окажат сериозно влияние върху приходите и цените при този начин на ползване през 2004 г.

Направените накратко преглед на нормативната уредба в областта на ползването на дървесина от горите и анализи на общо разчетените и реално произведени и реализирани количества дървесина в периода 2001-2003 г., както и анализа на разчетените и добити количества по начини на ползване, ни позволяват да направим следните **изводи и заключения**:

1. Промените в нормативната уредба през 2002 г. и 2003 г., отнасящи се до ползването на дървесина от горите, макар и не достатъчно радикални, оказаха своето влияние върху увеличаване на производството на дървесина от ДГФ, а оттам и до по-значителното нарастване на приходите от реализацията ѝ. Държавните дивечовъдни станции (създадени бяха 39 ДДивС, 37 от които в системата на НУГ) са регистрирани търговци по чл.62 ал.3 от Търговския закон и могат да извършват самостоятелно търговски сделки, да акумулират и преразпределят приходи и печалби. През нас-

тоящия месец на ДЛ е дадена възможността да продават дървесина от склад или да извършват предварителни продажби на прогнозни количества и чрез пряко договаряне над защитните минимални цени, определени по методика утвърдена от началника на НУГ;

2. Реално произведените количества дървесина през 2003 год. показват ясна тенденция на нарастване с 54,6% от 2001 към 2003 г., съответно от 2 926 580 m³ до 4 523 757 m³. Нарастването на приходите от продажби на дървесина за същия период е с 60,58% и докато в периода 2001-2003г. това нарастване е едва 12%, в периода 2002-2003г., то вече е 43,15%;

3. В количествено отношение през 2003 г., доминират продажбите на дървесина на корен - 3 580 892 m³ или 79,16% от общо произведеното количество дървесина от ДГФ, в т.ч.: на сечища - 36,72%, на големите дървопреработватели - 17,58% и на местното население по тарифна такса на корен - 24,86%. Продажбите на сортименти от склад, в т.ч. предварителните продажби са 20,78% от добитото количество;

4. Анализът на постъпленията от продажбите на дървесина от ДГФ, показва че най-висок е относителния дял на нетните приходи (освободени от разходите за дърводобив) от продажби на сортименти от временен склад, в т.ч. и предварителните продажби: при 20,78% относителен дял в произведеното количество, делът на приходите е в размер на 37,68% от общите приходи от продажби на дървесина. За сравнение: делът на произведеното количество дървесина, чрез предоставяне на сечища с процедури е 36,72% от общо произведените количества, докато реализираните приходи от продажбите им са в размер на 41,95%, т.е. разликата в процентите при различните начини на продажби в количествено отношение е 16,9%, а в стойностно

– едва 4,27%.

Направените анализи, изводи и заключения ни позволяват да направим и някои **препоръки**:

1. Необходима е нова политика при производството и реализацията на дървесината, при която планирането на ползването на дървесина да става на пазарен принцип още при проектиране на мероприятията в лесоустройствените проекти и впоследствие при комплектоването на съответния годишен лесосечен фонд. За целта са необходими ежегодни маркетингови проучвания на търсенето на дървесина и изготвяне на съответните прогнози;

2. Размерът на количествата дървесина, добити при отдаване на ползването с известни преференции- по тарифни такси на корен на местното население и на големите дървопреработватели е твърде висок: през 2003 год. възлиза на 1 919 646m³, представляващи 42,44% от общо добитото количество и носи едва – 15 764 283 лв. или 20,18% от общите приходи от реализация на дървесина. Необходимо е, с цел увеличаване на приходите за горския сектор, намаляване на тези количества, максимум до 20% от общо добиваните и подлежащи на реализация количества. Оста-

налата необходима дървесина за задоволяване нуждите на тези потребители, да се осигурява на пазарен принцип, без преференции;

3. Да се намали относителният дял на продажбите на дървесина на корен(сечища) чрез процедури, максимум до 30% от общо планираните и добивани количества дървесина от ДГФ. Останалите количества в размер на около 50%, да се продават от склад или на предварителна продажба, чрез търгове или пряко договаряне.

Литература

1. Статистика на НУГ за производство и реализация на дървесината – форми ПР за 2002 и 2003 год.
2. Годишни анализи и доклади на НУГ;
3. Анализ на производството на обла дървесина от ДГФ на РБългария и износа на обли и ФДМ и дървени въглища за периода 2000-2002 год., Тривков, Петров (сп. Управление и устойчиво развитие 1-2/2003 год.)
4. Пазарът на дървесина в България – избрани целеви региони: Югозападен и Северен Централен, 2003 год., Палигоров, Иванова, Тривков и кол.

STATE FOREST FUND'S WOOD PRODUCTION ANALYSIS IN 2003 ACCORDING TO UTILIZATION WAYS AND TYPES OF PROCEDURES

Lyubcho Trichkov - National Forestry Board
Vania Hadjieva - University of forestry – Sofia, Bulgaria

ABSTRACT

Bulgarian forest is national wealth and its protection must be a nation's care. The main responsibility for its conservation and sustainable multifunctional management however is in the hands of specialists, directly engaged with rule, management and utilization processes.

At the present stage, the wood output and realization by the State Forest Fund/SFF/ provide about and over 75% of the NFB funds for the forest sector development. Acknowledging the fact that Bulgaria is a country with working market economy requires the forest use and logging planning to become a market principle in the very phase of activities designed in the Forest Management Plans/FMP/ and to continue setting the annual forest-logging fund. The structure of foreseen wood utilization except FMP foresights, subordinated to silvicultural and economic-organizational principle, have to be subordinated and to the real market demand, i.e. to the inner consumption and wood export.

That's why the periodic and the systemly running wood production and realization statistics and analyses are really significant.

According to brief analysis of FMP foresights, SFF's round wood production and realization work schedules and reports, generally and legislatively regulated wood utilization ways in 2003, the purpose of this summary is to be defined relevant conclusions and recommendations for its positive and negative sides.